

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Background and rational)

ปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลง ทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ผู้คนเกิดภาวะความตึงเครียดไปตามภาวะการณั้่น ๆ จากสภาพความกดดัน และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องปรับตัว เพื่อให้อยู่รอดในสังคม ได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะอยู่ในวัยเด็ก หรือวัยผู้ใหญ่ก็ตาม จากรายงานของส่วนข้อมูลข่าวสารสาธารณสุข สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุขสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ได้รายงานถึงการให้บริการผู้ที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต โดยรวมปีงบประมาณ 2542 มีจำนวน 1,107,722 คน และปี 2543 มีจำนวน 1,190,700 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น โรคทางจิตเวชอื่น ๆ ก็มีอัตราที่สูงคือ โรจิตเพิ่มขึ้นร้อยละ 40.17 ผู้ติดสารเสพติดเพิ่มขึ้นร้อยละ 52.12 ปัญญาอ่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 32.25 โรควิตกกังวลเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.31 โรคลมชักเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.32 โรคซึมเศร้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.19 และโรคทางสุขภาพจิตอื่น ๆ เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.76⁽¹⁾ ซึ่งปัญหาสุขภาพจิตดังกล่าวมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ประกอบกันทั้งจากทางบ้าน โรงเรียน และสังคมสิ่งแวดล้อม ถ้ามีความสัมพันธ์ พื้นฐานในครอบครัวไม่ดี เด็กจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือติดเพื่อน นี้ออกจากบ้าน ติดยาเสพติด หมกมุ่นเรื่องเพศ ปัญหาสุขภาพจิตของเด็ก นอกจากจะทำให้เกิดความบกพร่องทางจิตแล้ว ยังมีผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนโดยตรง ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไปในวัยผู้ใหญ่ ดังนั้นการเสริมสร้างให้เด็ก มีชีวิตที่ประกอบด้วยร่างกายที่แข็งแรง จิตใจที่สมบูรณ์ และมีพลังสติปัญญาสูงจึงเท่ากับเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับอนาคตของชาติ

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่จะช่วยให้บุคคลพัฒนา เกิดความเจริญงอกงาม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา และมีบทบาทสำคัญยิ่งในการปลูกฝังคุณภาพชีวิตให้แก่ นักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐ และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชนในชนบทมากที่สุด พัฒนาการของเด็กในด้านบุคลิกภาพ และ ลักษณะนิสัยทั้งในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ล้วนได้รับอิทธิพลจากสิ่งที่เด็กได้ประสบ หรือได้รับมาจากระยะที่อยู่ในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่⁽²⁾ ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบที่สำคัญในอันที่จะช่วยสร้าง วางพื้นฐาน ตลอดจนให้แนวทางที่ดีแก่เด็ก นอกจากนี้แล้วโรงเรียนประถมศึกษายังเป็นแหล่งที่

มีอิทธิพลต่อจิตใจ และอุดมคติ ในชีวิตการเรียนไปจนถึงชีวิตในการทำงานของเด็กทุกคนด้วย ความรับผิดชอบในการพัฒนาสุขภาพของนักเรียน นอกจากพ่อแม่แล้ว ครูถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะมีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดรองจากพ่อแม่ และมีโอกาสศึกษาความเจริญเติบโต เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ จิตใจ สภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนเป็นอย่างดี ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของเด็กทุกคน เปรียบเทียบกัน ครูย่อมสังเกตเห็นได้ง่าย และเร็วที่สุดเมื่อเด็กมีความผิดปกติ หากได้รับความช่วยเหลือจากครูเร็วที่สุด ก็จะมีโอกาสหายได้เร็วขึ้น

ดังนั้นครูจึงมีความรู้ ความสามารถ ในการแก้ไขปัญหสุขภาพจิตเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูประจำชั้น ซึ่งมีบทบาททางด้านสุขภาพจิตและใกล้ชิดกับนักเรียนในโรงเรียนมากที่สุด โดยส่วนใหญ่แล้วครูประจำชั้นจะทำหน้าที่สอนในแทบทุกวิชา จำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ของตนเอง สามารถจะติดตาม หรือสังเกตพฤติกรรม ตลอดจนประเมินผลความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการของนักเรียนที่ตนทำหน้าที่รับผิดชอบอยู่ได้ทุกด้าน ฉะนั้นครูประจำชั้นจึงทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้สอน ครูประจำชั้น และผู้ทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาไปในตัว โดยทำหน้าที่ช่วยวางรากฐานในด้านทักษะเบื้องต้น และในด้านความรู้ที่เพียงพอแก่เด็กระดับประถมศึกษา

จากรายงานการติดตามผลการปฏิบัติงานสุขภาพจิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนที่พบส่วนใหญ่ จะเป็นปัญหาด้านการเรียนมากที่สุด รองลงมาทางกาย และทางสังคมส่วนปัญหาการปฏิบัติงานสุขภาพจิตในโรงเรียนพบว่า ขาดการจัดโครงการด้านการส่งเสริมสุขภาพจิตในโรงเรียน ครูไม่มีเวลาเพียงพอ ไม่ได้รับความร่วมมือจากครูประจำชั้นในการช่วยแก้ไขนักเรียนที่มีปัญหาสุขภาพจิต ครูประจำชั้นขาดความรู้และทักษะในการให้คำปรึกษา ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา เน้นความรู้ทางทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ⁽³⁾ จากลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาดังกล่าว ส่วนหนึ่ง เกิดขึ้นจาก การขาดความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้บทบาทของตนเองไม่ชัดเจน นอกจากนี้แล้ว ครูประจำชั้น ก็มีผลผลักดัน และส่งเสริมให้การปฏิบัติงานสุขภาพจิตในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งถ้าสถานศึกษาใดที่มีผู้บริหารสนใจ ตระหนัก รับรู้ เห็นความสำคัญ ความจำเป็นในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของเด็กวัยเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ ของตนเองแล้ว ผู้บริหาร ก็สามารถกำหนดแผนนโยบายและจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานสุขภาพจิต ตลอดจนสามารถผลักดันสนับสนุนให้ครู และผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนในโรงเรียน มีความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงาน สำหรับครูประจำชั้นเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กนักเรียน ซึ่งต้องรับผิดชอบ ความเป็นอยู่ของเด็กขณะเรียน ดังนั้นถ้าหาก ครูในโรงเรียนเข้าใจ และรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ก็จะทำให้เกิดการประสานงานที่ดีและเป็นไปด้วยความราบรื่น

การศึกษาการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น เกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ของครูในโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง และพัฒนางานสุขภาพจิตในโรงเรียน สังกัดการประถมศึกษาจังหวัด นครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งสามารถนำไปพัฒนาทางด้านส่งเสริมสุขภาพจิต ของเด็ก และเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนา ประเทศชาติสืบไป

คำถามการวิจัย (Research Question)

คำถามหลัก

ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้น มีการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น เกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน อยู่ในระดับใด

คำถามรอง

1. ปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
2. ครูประจำชั้น มีการปฏิบัติจริงตามบทบาทอยู่ในระดับใด และแตกต่างจากบทบาทตามการรับรู้ของตนเอง หรือไม่
3. การปฏิบัติงานจริงตามบทบาท ของครูประจำชั้น มีปัญหา และอุปสรรคอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objective)

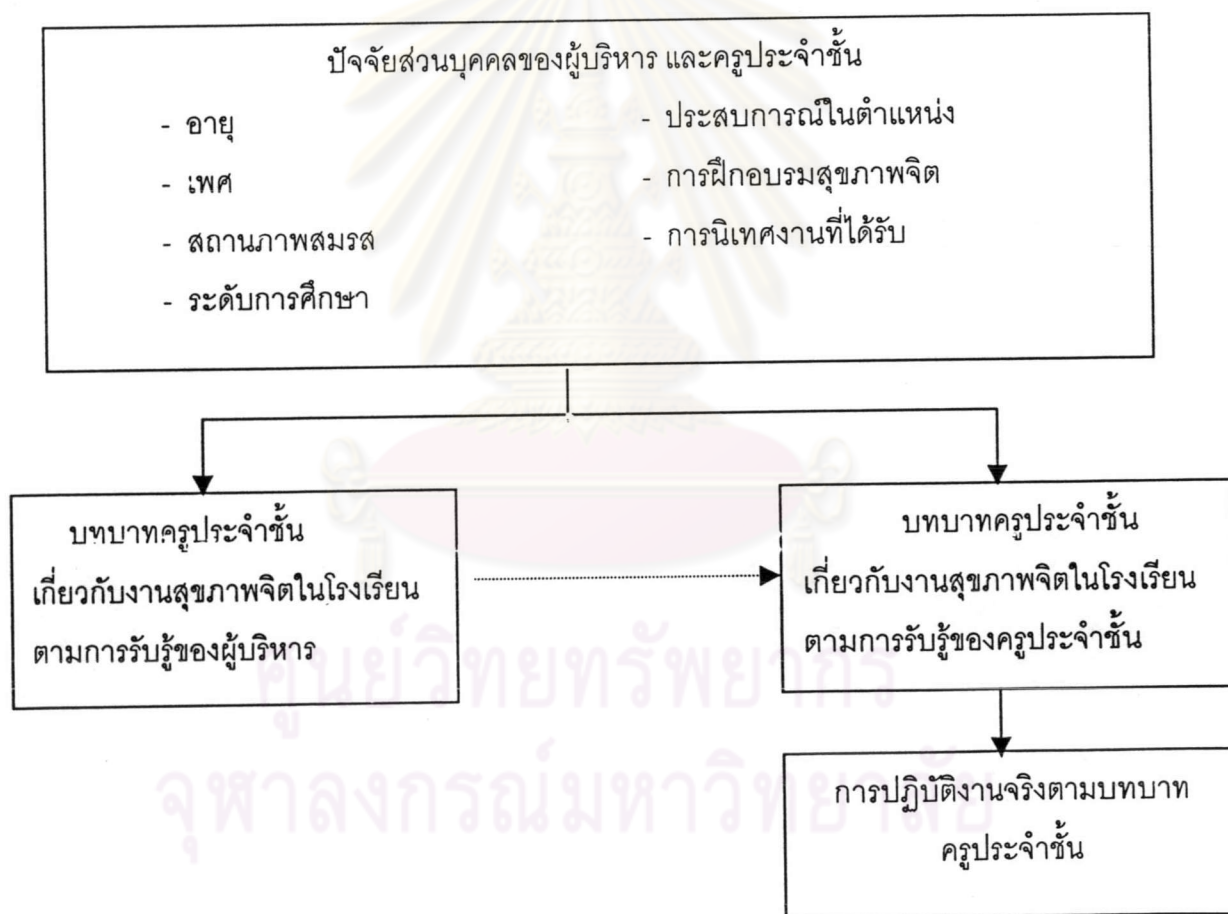
วัตถุประสงค์ทั่วไป (General Objective)

เพื่อศึกษาการรับรู้บทบาท ครูประจำชั้น เกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ของผู้บริหาร ครู ประจำชั้น และเปรียบเทียบบทบาทครูประจำชั้น ตามการรับรู้ และการปฏิบัติจริงในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์เฉพาะ (Specific objective)

1. เพื่อศึกษาบทบาท ของครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูประจำชั้น ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทครูประจำชั้น ตามการรับรู้ และการปฏิบัติจริง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
4. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค ในการปฏิบัติตามบทบาทของครูประจำชั้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework)

-➔ หมายถึง การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นของผู้บริหาร ส่งผล ทางอ้อมต่อการปฏิบัติงานตามบทบาท ครูประจำชั้น
- ➔ หมายถึง การรับรู้บทบาทครูประจำชั้น ส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทครูประจำชั้น

สมมติฐานการวิจัย (Research hypothesis)

1. การรับรู้บทบาทครูประจำชั้น เกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียนของผู้บริหาร และครูประจำชั้น มีความแตกต่างกัน
2. บทบาทครูประจำชั้น ตามการรับรู้ และการปฏิบัติจริงมีความ แตกต่างกัน
3. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหาร และครูประจำชั้น ที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้บทบาทครูประจำชั้น แตกต่างกัน

ตัวแปร (Variable)

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

- ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริหาร ครูประจำชั้น เช่น อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง การฝึกอบรมงานสุขภาพจิตในโรงเรียน การนิเทศงานที่ได้รับ

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

- การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
- การปฏิบัติจริงของครูประจำชั้น 5 ด้าน คือ การประสานงาน การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต การรักษา หรือช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และบ้าน
- ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของครูประจำชั้น

คำนิยามเชิงปฏิบัติการ (Operational definition)

1. การรับรู้ หมายถึง การเข้าใจความหมายต่อสิ่งสัมผัสที่เลือกเข้ามาในจิตสำนึก ด้วยความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ในที่นี้หมายถึง การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตใน 5 ด้าน คือ การประสานงาน การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิต การรักษา หรือช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต และความสัมพันธระหว่างโรงเรียน และบ้าน
2. งานสุขภาพจิตในโรงเรียน หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องสุขภาพจิตของครูและนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดไว้ ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพจิต เช่น การแนะแนว การให้คำปรึกษา การเผยแพร่

ความรู้ด้านสุขภาพจิต การป้องกันการเกิดปัญหาสุขภาพจิต เช่น การคัดกรองผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตและการรักษา หรือการช่วยเหลือ และการส่งต่อผู้เชี่ยวชาญในการรับการรักษาที่ถูกต้อง

3. การบริการสุขภาพจิตในโรงเรียน หมายถึง การให้บริการสุขภาพ ที่เกี่ยวกับสุขภาพจิต ที่ประกอบด้วยงาน 5 ด้าน คือ การประสานงาน การส่งเสริมสุขภาพจิต การป้องกันปัญหาสุขภาพจิตการรักษา หรือช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิต และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน และบ้าน

4. โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา ที่เปิดสอนระดับชั้นอนุบาล และประถมศึกษาปีที่ 1-6 สังกัดกรมสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

5. ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ ซึ่งทำหน้าที่ บริหารการศึกษา และจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

6. ครูประจำชั้น หมายถึง บุคคลที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ให้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลนักเรียนประจำชั้นเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 เท่านั้น ซึ่งดูแลทั้งด้านการเรียน สุขภาพสิ่งแวดล้อมในห้องเรียน ให้เกิดผลดีต่อสุขภาพและการเรียนของนักเรียน และปฏิบัติหน้าที่ตามลักษณะงานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ถือว่าเป็นจริงเชื่อถือได้
2. ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา การรับรู้บทบาทครูประจำชั้นเกี่ยวกับงานสุขภาพจิตในโรงเรียน ของผู้บริหาร และครูประจำชั้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เท่านั้น
3. ระดับการรับรู้บทบาทครูประจำชั้น และระดับการปฏิบัติจริงตามบทบาท (1-5) ซึ่งเป็น ordinal scale จะพิจารณาตัวแปรว่า มีอันตรภาคแต่ชั้นเท่ากัน (equal Interval) และคะแนนเดียวกันของแต่ละคนมีค่าเท่ากัน ซึ่งจะทำให้เป็น Interval scale ได้

ปัญหาด้านจริยธรรม (Ethical consideration)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ไม่ได้ใส่สิ่งแทรกแซงหรือการทดลองใดๆ ให้กับกลุ่มที่ศึกษา จึงคาดว่าจะไม่มีปัญหาด้านจริยธรรม

ข้อจำกัดในการวิจัย (Limitation)

ไม่มีข้อจำกัดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย (Expected benefit and application)

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการในการดำเนินงานสุขภาพจิตในโรงเรียน
2. สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช นำผลการศึกษา มาใช้วางแผนประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนเพื่อความร่วมมือในการส่งเสริมบทบาทครูประจำชั้น สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับสาธารณสุขจังหวัดและสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชในการวางแผนพัฒนางานสุขภาพจิตในโรงเรียนต่อไป

อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยและมาตรการในการแก้ไขปัญหา (Obstacles and Strategies to solve the problem)

แบบสอบถามที่จัดส่งไปให้กลุ่มเป้าหมาย อาจได้รับกลับมาไม่ครบถ้วน และไม่ตรงตามกำหนดการแก้ไขโดย ผู้วิจัยติดตามแบบสอบถาม และขอความร่วมมือในการตอบ

การบริหารงานวิจัยและตารางการปฏิบัติงาน (Administration and time Schedule)

กิจกรรม	พ.ศ.2544								พ.ศ.2545			
	พค	มิย	กค	สค	กย	ตค	พย	ธค	มค	กพ	มีค	เมย
1. ระยะเวลาเตรียมการ	—————											
2. สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล		—————										
3. เสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์					—————							
4. ทดสอบแบบสอบถาม						—————						
5. เก็บรวบรวมข้อมูล								—————	—————			
6. วิเคราะห์ข้อมูล									—————	—————		
7. จัดทำรายงานการวิจัย									—————	—————	—————	
8. นำเสนอและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์												—————

งบประมาณ (Budget)

1. หมวดค่าวัสดุ

- ค่ากระดาษคอมพิวเตอร์ 5,000 บาท
- ค่ากระดาษพิมพ์แบบสอบถามและรายงาน 2,000 บาท

2. หมวดค่าใช้สอย

- ค่าถ่ายเอกสาร 5,000 บาท
- ค่าพิมพ์รายงานและจัดทำรายงาน 5,000 บาท
- ค่าโทรศัพท์ โทรสาร และไปรษณีย์ 2,000 บาท
- ค่าใช้จ่ายในการวิเคราะห์แบบสอบถาม 10,000 บาท

3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด

รวมทั้งสิ้น

3,000 บาท
32,000 บาท